

## **Vereniging van Openbare Bibliotheken over de Bibliotheekwet (Wsob)**

Wsob – oktober 2017

### **Dit najaar onderzoekt het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in een midterm review wat de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) heeft gebracht.**

De Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) neemt de gelegenheid om, namens haar achterban van openbare bibliotheken, Provinciale Ondersteuningsinstellingen (POI's) en de organisaties die dienstverlening voor mensen met een leesbeperking verzorgen, haar visie te geven op de wet.

#### **Functies**

De wet benoemt de rol van de openbare bibliotheek voor de samenleving in vijf functies en een aantal publieke waarden. Deze waarden en functies vormen in combinatie een stevige basis voor de rol die de bibliotheek speelt in de samenleving. De omslag van boekenuitleen naar broedplaats voor de ontwikkeling van individuen en de samenleving is gemaakt. In 2016 werden er in de bijna 800 bibliotheekvestigingen in Nederland 97.000 activiteiten georganiseerd. Dat aantal groeit elk jaar. In 2014 waren dat er 72.000, in 2015 82.000. Het zou recht doen aan de veranderende rol van de bibliotheek als ook de bezoekers aan al die activiteiten goed geteld kunnen worden.

#### **Iedereen weet de bibliotheek te vinden**

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) onderzocht hoe de openbare bibliotheek gebruikt wordt in Nederland. In *Voorzieningen verdeeld, profijt van de overheid* (SCP, 2017): *“Alle inkomensgroepen maken gebruik van culturele vorming en openbare bibliotheken. De bibliotheek is dé plek waar mensen vanuit verschillende achtergronden samenkomen”*. In cijfers: 39% van alle Nederlanders brengt gemiddeld 4,3 bezoeken per jaar aan de bibliotheek. In de leeftijd van 6-11 gaat het om 82%, van 12-19 gaat het om 62% van de bevolking (SCP, Sport en cultuur, 2016).

#### **Sociale domein**

De bibliotheek vervult een rol in de samenleving waarbij ontwikkelingskansen van mensen voorop staan. Samen met partners in het sociale domein stimuleren bibliotheken mensen om hun vaardigheden te ontwikkelen. Of het nu gaat om lezen en schrijven, leren en studeren, digitale vaardigheden, de digitale overheid of vaardigheden om je een plaats te verwerven op de arbeidsmarkt; de bibliotheek vervult als neutrale, laagdrempelige voorziening een plek die iedereen weet te vinden. Voor mensen met een leesbeperking biedt de openbare bibliotheek een pakket aan diensten aan. De bibliotheek is er om te ontwikkelen, ontspannen, ontdekken en ontmoeten.

#### **Onderwijs**

De Wsob verplicht de openbare bibliotheek tot samenwerking met het onderwijs. Dat is een goede zaak. In de praktijk werken bibliotheken al intensief samen met scholen. Via landelijke programmering (Kunst van Lezen) en lokale initiatieven is de bibliotheek goed vertegenwoordigd in het onderwijs. In ruim 2500 basisscholen is een vestiging van de openbare bibliotheek met diensten voor leerlingen en onderwijzers. Daarmee wordt ruim 1/3 van alle basisschoolleerlingen bereikt.

De wettelijke bepaling voor gratis lidmaatschap tot 18 jaar zou nog meer betekenis kunnen krijgen als het bibliotheeklidmaatschap ook actief via scholen zou worden verstrekt.

### **Gelijke kansen**

Bussemaker (minister van OCW) schreef in oktober 2016 aan de Tweede Kamer dat elk kind gelijke kansen verdient. Voor bibliotheken staan ontwikkelingskansen voor iedereen voorop. Door de samenwerking van bibliotheken met het onderwijs en de kinderopvang zijn er kansrijke mogelijkheden om die gelijke kansen nog beter te realiseren.

### **Netwerk**

Het netwerk van bibliotheken omvat spelers op gemeentelijk, op provinciaal en op landelijk niveau. Alle overheden op die niveaus zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het netwerk. Invulling van die gezamenlijke verantwoordelijkheid door ministerie van OCW, Interprovinciaal Overleg (IPO) en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) alsmede de rol van de Koninklijke Bibliotheek (KB) als netwerkregisseur, verdient een nadere beschouwing.

We zien de KB als een tweedelijns-instelling ter ondersteuning van de lokale bibliotheken. Het is van groot belang dat de drie overheden gezamenlijk verantwoordelijk blijven voor het stelsel, dat in principe decentraal is, maar waarin rijk en provincie belangrijke taken hebben ter ondersteuning van de decentrale bibliotheekorganisaties.

### **Centrale verplichtingen in een decentraal netwerk**

De Wsob legt de lokale bibliotheken een aantal verplichtingen op: jaarlijkse gegevenslevering, deelname aan een landelijke catalogus, een collectieplan en een innovatieplan. Dit alles wordt in opdracht van de rijksoverheid uitgevoerd onder regie van de Koninklijke Bibliotheek. In een decentraal stelsel is aandacht voor goed gezamenlijk beheer van deze gegevens en instrumenten van het grootste belang.

### **Leenrecht**

Met de veranderende rol van de bibliotheek (minder papieren boeken-uitleen) en de wijzigingen in de productie van boeken als gevolg van digitalisering (abonnementsdiensten voor e-books), komt leenrechtafdracht aan auteurs in een nieuw licht te staan. Onderzoek naar de stand van zaken werd in juni dit jaar aan de Tweede Kamer aangeboden.

De bibliotheken vinden dat er sprake moet zijn van een eerlijke vergoeding voor auteurs en een eerlijke betalingsverplichting voor bibliotheken. Eerlijk betekent voor bibliotheken dat we, zoals de Wsob dat beschrijft, onafhankelijk onze publieke taak kunnen uitoefenen en informatie beschikbaar kunnen maken vanuit onze maatschappelijke opdracht en gezamenlijk collectiebeleid.

### **Digitaal en fysiek**

De Wsob scheidt de fysieke en de digitale bibliotheek als twee aparte zaken. In werkelijkheid zijn dat natuurlijk geen gescheiden werelden. Fysiek en digitaal lopen in elkaar over en kunnen elkaar, mits goed aansluitend, versterken.

De wet zou op dit punt meer ruimte moeten bieden om de rol van de bibliotheek voor de samenleving te versterken. Wij denken aan gezamenlijke ontwikkeling van zowel fysieke als digitale programmering en een gezamenlijke governance over beide zaken.

### **Gemeenten**

Samen met de belangrijkste opdrachtgever van de openbare bibliotheek, de gemeente, werken bibliotheken aan gelijke kansen voor iedereen. De VNG ondersteunt de Wsob met een handreiking aan gemeenten. De Wsob is een goed instrument om de kansen die de openbare bibliotheek de gemeenschap biedt te vergroten.

We zien de midterm review als een middel, ook voor gemeenten, om de opbrengst van bibliotheken voor de samenleving te duiden en te vergroten.